

U ovom broju možete pročitati:

- **Kultura komuniciranja: Senad protiv Senada**
- **Globalne mreže (1): Povezani na internacionalnom – razdvojeni na domaćem planu**
- **Razgovor s povodom (2): Krister Thelin, generalni direktor Nezavisne komisije za medije (IMC)**
- **Medijska slika Doboja**
- **Obrazovanje u medijima (2)**
- **Oko monitora**
- **Novi mediji - START BIH**
- **Vijesti ukratko**

Novosti o medijima

Svake druge sedmice priprema
agencija *SAFAX*, Sarajevo
<http://www.mp-institut.com/>

◆ Novinarstvo i demokratija ◆ Mediji u tranziciji

Broj 17, Serija I

Sarajevo, 19. oktobar 1998.

Kultura komuniciranja

Senad protiv Senada

Dva vrsna bh. novinara, Senad Pećanin, glavni urednik magazina *DANI* i Senad Avdić, glavni urednik *SLOBODNE BOSNE*, već dugo vremena vode privatni rat preko svojih medija. Čitalac s pravom priželjkuje u današnjoj, manje više beskrvnoj i ispolitiziranoj medijskoj atmosferi, britke riječi polemičara, ustrajnost u dokazivanju stajališta, intrigantnost u suprotstavljanju mišljenja. Međutim, polemika osnivača dva ugledna nezavisna medija, čijom se orijentacijom danas kunu oni koji kažu da bh. novinarstvo doživljava svoju profesionalnu renesansu, spala je na niske grane.

Posljednji primjer međusobnog optuživanja uzrokovan je senzacionalnim otkrićem ispovijesti jednog bivšeg pripadnika tajne službe AID, koje je on dao listu *Slobodna Bosna*. Taj tekst, tvrde u *Danima*, bio je namijenjen njima, a ne *Slobodnoj Bosni*, što ovi, naravno ne prihvataju. Senad Pećanin je objavio cijeli spisak Avdićevih profesionalnih grijeha i moralnih posrnuća pozvavši Avdića na liječenje zbog paranoje. Na ovo, Avdić je odgovorio javnim pismom Senadu Pećaninu koje počinje sa riječima “Vreći g..... koja se potpisuje kao Senad Pećanin sam prije dvije godine obećao da sa njim više neću komunicirati.”

Neovisno od toga ko u sporovima Pećanin – Avdić ima pravo, ko je od koga bolji novinar, čiji je list tiražniji a kvalitet impresivniji, način javne komunikacije kojim se oni služe može najmanje poslužiti kao primjer mladim novinarima.

Ne znam da li se čitaoci *Dana* i *Slobodne Bosne* zabavljaju nad ovom prepiskom ili se svrstavaju uz jednog ili drugog novinara, što je već praksa u ovom ambijentu. Ali sumnjam da je i *Slobodnoj Bosni* i *Danima* potrebna ova bruka čak i ako je glavni cilj podizanje tiraža. (Zoran Udovičić)

Globalne mreže (1)

Povezani na internacionalnom - razdvojeni na domaćem planu

Ekspanzivan razvoj elektronskih mreža, inostranih ili kombinovanih – inostranih i domaćih, je nova karakteristika u medijskom ambijentu BiH. Istovremeno, domaća javna radio - difuzna mreža je i dalje razbijena na tri mreže, više manje usmjerene prema trima etničkim zajednicama.

Zajedničko većini alternativnih elektronskih mreža u BiH jeste nastojanje da svojim programima pokriju cijelu BiH, dakle oba entiteta, i na taj način uspostave alternativnu programsku ponudu posebno u sredinama gdje vlada monopol državnih rtv mreža ili snažnih lokalnih stanica pod kontrolom lokalnih vlasti. U namjeri da koriste lokalne predajnike osnivači ovih mreža najviše su uspjeli u dijelovima Federacije BiH pod bošnjačkom kontrolom, a sasvim malo u hrvatskim dijelovima Federacije. Nešto kooperativniji odnos nastao je poslije političkih promjena u Republici Srpskoj prošle godine.

Druga karakteristika jeste promocija dejtonskog sporazuma i podrška misiji međunarodnih vojnih i političkih snaga u BiH. Ova dimenzija je jako prisutna u svim programima, jer su lokalni mediji, neovisno od toga da li bili pod uticajem vlasti ili relativno samostalni, veoma kritički, a neki čak i neprijateljski raspoloženi prema nekim aktivnostima međunarodne zajednice.

Treći značajan domet ovih mreža jeste više - manje dobra pokrivenost informacijom svih dijelova BiH (što nije slučaj sa domaćim rtv mrežama) i pokušaj da se auditoriju na neutralan način predstave događanja i pojave u svim dijelovima BiH. Konačno, zajedničko za sve projekte jeste da ih ogromnim sredstvima finansiraju strani donatori. Donekle je izuzetak TV Pool, čiji je nosilac TV 99, ali, jasno je da je ranija finansijska pomoć iz inostranstva stvorila bar preduslove za ovu mrežu. U dva projekta (OBN i

Novosti o medijima- na jednom mjestu o aktuelnim medijskim događanjima u Bosni i Hercegovini

Izlazi svakog drugog ponedjeljka na engleskom i bosanskom/hrvatskom/srpskom jeziku. Tekstovi domaćih autora objavljuju se na jeziku kojim se autor služi.

Izdaje: **Media plan** i novinska agencija **Safax**
Urednik: Zoran Udovičić

Redakcija u Sarajevu:
Patriotske lige 30/III, Sarajevo;
Tel/fax:+387 71 213 078, 206 542
E-mail:

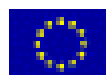
mediaplan_zu@zamir-sa.ztn.apc.org,
safax-mp@bih.net.ba

Dopisništvo u Banja Luci:
Braće Mažar 74, Banjaluka;
Tel/fax: + 381 78 17 943

<http://www.mp-institut.com/>

**PREŠTAMPAVANJE DOZVOLJENO
UZ NAZNAKU AGENCIJE I AUTORA**

Zahvaljujući donaciji Fonda Otvoreno društvo Soroš i Evropske komisije domaćim medijima servis se dostavlja besplatno.

FERN) upravljanje je čak isključivo u rukama stranaca. Međutim, domaći kadrovi uređuju program.

Tri su zajednička motiva za podršku ovakvim projektima. Prvi je interes Evrope i slobodnog svijeta da BiH ostane cjelovita multinacionalna država koja će se brzo uključiti u evropske i svjetske civilizacijske tokove. Drugi razlog je nastojanje da se stabilizuje politički i opštedruštveni ambijent u Bosni i sudjeluje u demokratskoj tranziciji domaćih medija i njihovog ukupnog okruženja.

Treći motiv se zasniva na ogromnoj moći elektronskih medija. Bosna i Hercegovina kao trusna zemlja na strateški vrlo ineteresantnom području Evrope je idealno mjesto za široki angažman političkih, vojnih i humanitarnih resursa relevantnih zemalja svijeta. U BiH se trenutno nalazi preko 40.000 stranaca kojima nije svejedno kako se lokalnom stanovništvu plasiraju informacije o njihovim aktivnostima ili, još češće, o zemljama iz kojih potiču. Upliv u medijski prostor omogućava da imaju uticaj na profiliranje stavova bh građana.

Elektronske mreže pod patronatom međunarodne zajednice su u Bosni odigrale nesumnjivu ulogu u pluralizaciji medijskog prostora. Ipak, mnogi činioци domaće javnosti imaju kritičke primjedbe na njihov ekskluzivni položaj, pa čak i upozoravaju na opasnost od medijskog kolonijalizma ukoliko se pravovremeno zakonski ne uredе odnosi u javnom i komercijalnom sektoru radiodifuzije.

Počev od ovog broja Medijskih novosti daćemo pregled svih relevantnih elektronskih mreža u BiH, kao i mišljenja domaćih i inostranih medijskih eksperata. Ovu seriju Medijske novosti zaključićе javnom panel diskusijom. (U.Z.-R.U.- Monitoring centar Media plana)

OBN (Open Broadcasting Network)

OBN (Open Broadcasting Network) je prva televizijska mreža u BiH zasnovana na produkciji i zajedničkom emitovanju više tv stanica. Prva emisija je emitovana 7. septembra 1996., sedam dana pred prve poslijeratne izbore u BiH. Iza tadašnjeg naziva TVIN (TV International Network) krila se centralna redakcija koja je proizvodila glavnu informativnu emisiju i punila je priložima koji su stizali od nezavisnih lokalnih stanica iz Sarajeva, Tuzle, Mostara, Zenice i Banja Luke. Televiziju je u potpunosti izuzetno velikim sredstvima finansirala međunarodna zajednica. Cilj je bio da se oformi snažan medij koji bi otvorenošću programa pospješio demokratizaciju u BiH. TVIN nije imao svoje predajnike i frekvencije, već je njegov program emitovan preko predajnika stanica članica mreže. Država, odnosno vlasti oba entiteta u to vrijeme pokazivali su otpor prema ovoj stanici i nisu htjeli da joj odobre frekvencije. Praktično, opstojnost TVIN-a u eteru je zavisila od dobre volje lokalnih stanica.

Međutim, vrlo brzo nakon prvih izbora ovaj koncept tv mreže je došao u krizu. Došlo je do sukoba interesa lokalnih tv stanica, članica mreže i centralne redakcije koja se nalazila u Sarajevu i čiji menadžment su vodili stranci. Posebno alarmantna situacija za TVIN je bila u Sarajevu gdje je projekat prvo napustila NTV 99, a potom je glavno rukovodstvo došlo u sukob i sa NTV Hayat, tako da je prijatila opasnost da za program TVIN-a bude uskraćen glavni grad BiH.

Uz brojne pritiske na vlasti vremenom je TVIN uspio da dobije i vlastite frekvencije na Trebeviću i Vlašiću. Promijenjen je naziv u OBN, osnažena je vlastita dopisnička mreža i napravljena kadrovska reorganizacija. Glavni direktor OBN-a je stranac, a ostala čelna mjesta u OBN-u su dobili stručni kadrovi, uglavnom bivši radnici i disidenti sa RTV BiH. OBN nije mreža u vlasništvu lokalnih tv stanica. To je snažan produkcionni centar sa sjedištem u Sarajevu, koji na bazi ugovora koristi tv vrijeme u programu jednog broja lokalnih radio stanica i za uzvrat plasira dio njihovog programa u mreži. O interesima zemalja donatora brine posebni odbor čije sjedište nije u BiH.

U ovom trenutku OBN svojim signalom pokriva 70 do 80 % teritorije BiH u oba entiteta. OBN emituje i satelitski program. Stanice koje participiraju u mreži, kojih je sada 13, program preuzimaju sa najbližeg repetitora, a koje to ne mogu, sa satelita. To je cijena nepostojanja razvijene zemaljske

linkovske mreže u BiH. Dobra pokrivenost se ostvaruje prvenstveno zahvaljujući repeteru Vlašić koji program preuzima sa satelita i pokriva zapadnu Hercegovinu, dio Bosanske krajine, kompletno područje srednje i sjeverne Bosne te Posavine. Signalom nisu pokriveni samo krajnji sjeverozapad Bosanske Krajine, s izuzetkom Cazina, jugoistočna Bosna i istočna Hercegovina sa izuzetkom Rudog i Trebinja, te Čapljina i Stolac. Oko 1,500.000 ljudi je u mogućnosti da gleda program OBN-a.

Na osnovu monitoringa Media plana, OBN je po karakteru programa i strukturi saradnika jedina u pravom smislu bosanskohercegovačka televizija. U informativnim emisijama pokriveni su događaji iz svih dijelova BiH i sa sva tri nacionalna područja. Ipak je primjetno da su bolje pokriveni događaji i teme iz Federacije u odnosu na Republiku Srpsku. Što je posebno značajno, dopisnici iz tih krajeva nisu reporteri koji su poslani iz Sarajeva, već uglavnom domicilni novinari, koji dobro poznaju stanje na terenu. Novinari više manje uspijevaju da osiguraju neophodni balans u izvještavanju. Ipak, takva uređivačka politika ne sterilizuje medijsku zanimljivost. Novinari OBN često istražuju i komentarišu aktuelne događaje u BiH i zauzimaju autonomne stavove, što je izuzetno teško u uslovima jakih političkih tenzija, nepovjerenja i postratnih frustracija. Žaoka je često uperena prema strankama na vlasti, tako da ne čudi sumnjičav i katkada neprijateljski stav vlasti prema ovoj stanici.

Sedamdeset posto programa OBN-a čini strana produkcija. Riječ je uglavnom o doniranim ili otkupljenim serijama, naučnim programima i sportskim događajima. Ostatak od 30 % otpada na informativno-političke emisije (vijesti, intervjui, debate) i zabavno-muzičke emisije koje uglavnom proizvode stanice članice mreže. Namjera je da odnos strane i vlastite produkcije bude pola pola.

OBN emituje 13-časovni program od 11 do 02 ujutru, nakon čega se na toj frekvenciji emituje MTV. U centralnoj redakciji u Sarajevu radi 70 ljudi dok je širom BiH u funkciji tridesetak dopisnika koji inače rade na lokalnim medijima.

Trenutno OBN posluje kao neka vrsta javno-pravne mreže mješovitog domaćeg i stranog vlasništva, iako je praktički cijeli njen kapital u rukama borda inostranih donatora. Zapravo njegov legalitet u BiH se zasniva na izvanrednim ovlaštenjima međunarodne zajednice. Cilj rukovodstva televizije je da OBN postane komercijalna domaća mreža čiji će prihodi većinski biti od marketinga, što sada ni izbliza nije slučaj.

Članice – participanti u OBN-u su: TV Mostar, TV Oskar (Mostar), TV Zetel (Zenica), TV Tuzla, TV Cazin, ATV Banja Luka, TV 3 (Prnjavor), TV Tešanj, TV Zavidovići, ATV Banovići, TV Kiss (Kiseljak), TV Travnik i TV Rudo.

Radio FERN

Radio FERN je na zbiljskoj prekretnici. Oskora je tehnički, organizaciono i naročito kadrovski ojačan.

FERN je počeo sa emitovanjem 1996 godine, također uoči prvih poratnih izbora sa ciljem da probije informativnu blokadu u BiH i osigura nezavisnu i objektivnu informaciju o implementaciji mirovnog sporazuma i izbornoj kampanji. Dobar start radija odobrovoljio je inostrane donatore, švajcarsku vladu, a kasnije i OSCE (Organizacija za bezbjednost i saradnju u Evropi) da podržavaju ovaj radio sve do kraja ovogodišnjih izbora.

Od prvobitnog "izbornog radija" karakter programa radija je sada dosta izmjenjen. Engleski akronim je ostao isti, ali je integralan naziv izmjenjen u Free Inter-Ethnic Radio Network, ili Slobodna među-etnička radio mreža. FERN je sada uvezan sa 35 lokalnih radio stanica. Danas Radio FERN pokriva približno isti prostor BiH kao i Radio BiH, iako ima problema sa korektnim održavanjem mreže. Program se, prema riječima ljudi iz ove radio stanice, čuje na oko 75 odsto bh. teritorije. Čujnost je nešto izraženija za prostor Federacije BiH (75 odsto teritorije, u odnosu na 66 odsto teritorije Republike Srpske), sa odlučnom namjerom da se u što skorije vrijeme signalom ove radio stanice pokrije cijeli teritorij BiH. Glavni predajnik je na Vlašiću snage 5 kW, koji pokriva približno 50 odsto teritorije BiH. Manji predajnici su locirani u rejonu Bihća, Banjaluke, Drvara,

Sarajeva-Pale i Mostara, Predajnik Sarajevo-Pale može preuzeti program direktno iz sarajevskog studija, dok predajnik u rejonu Banjaluke može preuzeti signale sa glavnog predajnika na Vlašiću. Distribucija na relaciji studio - predajnik Vlašić je omogućena napajanjem sa satelita Eutelsat. Holandski najmodavac je prvobitne troškove iznajmljivanja satelita smanjio za 25 odsto, pa je to danas prihvatljiva cijena.

Za razliku od OBN-a, vlasti u oba entiteta dozvolile su instaliranje predajnika na određene kote.

FERN pretežno pravi sopstveni program; neznatan je omjer udjela lokalnih radio stanica, ili matičnih tv stanica. Izuzetak je bilo uključenje u nedavne tv-debate predsjedničkih kandidata. Program ispunjavaju razni novinarski žanrovi posebno prilagođeni radiju kao mediju, kao što su intervjui, diskusije za okruglim stolom, političke debate, ali lišene zapaljivog jezika i pristrasnog pristupa. Dnevne informativne emisije vijesti nemaju komentare. Za ovogodišnje izbore FERN je po prvi put ostvario saradnju sa 21 radio stanicom u najznačajnijim mjestima u oba entiteta, što je omogućilo slušateljstvu da specijalni izborni program FERN-a prate preko talasa svojih lokalnih radio stanica, čime se automatski povećavala slušanost FERN-a.

Počevši od 1. septembra ove godine 20 lokalnih stanica se saglasilo da preuzmu satelitski signal. To su: Radio Banovići, Radio USK (Bihać), BN Radio (Bijeljina), Srpski Radio (Doboj), Radio Goražde, Hrvatski Radio (Jajce), Radio Kiseljak, Radio Konjic, Radio Livno, Radio Maglaj, HR Herceg Bosne (Mostar), Radio Hayat (Mostar), Radio Prijedor, Radio Rudo, Radio M (Sarajevo), Radio Travnik, Radio Kameleon (Tuzla), Radio Velika Kladuša, Radio Zenica, i ZOS

U skladu sa programskim razvojem, napravljena je koncepcija zanimljivih 30-minutnih magazinskih programa namijenjenih izbjeglicama, raseljenim licima i povratnicima, koji su stekli zavidnu popularnost, pa ih re-emituje preko 20 lokalnih radio stanica. Ostali programi prate aktivnost i napore međunarodne zajednice u BiH, domaćih vlasti, nevladinih organizacija u BiH, a teme su: demokratizacija, ljudska prava, pomirenje, obnova i ostala pitanja bitna za preporod zemlje.

Radio FERN takođe prenosi program Deutche Welle, regionalne programe Radio Free Europe, te odskora programe Voice of America na lokalnim jezicima. U toku su pregovori o proširenju saradnje, tj. o razmijeni programa sa Austrijskim radijom, BBC, Radijom UN, Radiom MIR (SFOR) i dr.

Gallup je prošle godine sproveo istraživanje: od 1,390 intervjuisanih sa prostora Federacije, 27 odsto se izjasnilo kao slušaoci Radio FERN-a. Istraživanje je nadalje pokazalo kako je približno jednak omjer slušalaca po spolnoj pripadnosti, a neznatno preteže starija kategorija slušalaca. Gallup je takođe došao do brojke/procjene da bi sadašnji broj slušalaca na prostoru Federacije mogao iznositi oko 560,000.

Finansiranje Radio FERN-a od strane OSCE i švajcarske vlade prestalo je nakon ovogodišnjih septembarskih izbora. Održane su dvije donatorske konferencije u Beču o podršci ovoj radio stanici, koja će postupno težiti ka samofinansiranju, što znači život na marketinškim osnovama. Namjera je da ova mreža postane bih organizacija sa domaćim i inostranim vlasnicima. Više zemalja doniralo je dodatna sredstva kako bi se premostio period dok ova mreža ne postane komercijalna.

FERN trenutno zapošljava 28 domaćih ljudi (novinari, urednici, tehničko i dr. osoblje), čiji etnički sastav odgovara etničkom sastavu BiH, uz dodatnu mrežu od 40 dopisnika, te tri međunarodna dopisnika. Međunarodni menadžment sačinjavaju tri osobe, na čelu sa Jeff Heymanom, Amerikancem (došao iz Common Ground Productions / Conflict Resolution Radio/. (nastavlja se)

U idućem broju: Radio 21, projekat ZAJEDNO, TV pool, Fono servis SAFAX, mreže za reemitovanje.

Razgovor s povodom (2)

Krister Thelin, generalni direktor Nezavisne komisije za medije (IMC)

50 posto nadzor – 50 posto podrška

Nastavljajući u prošlom broju najavljenju i započetu seriju razgovora sa međunarodnim predstavnicima u Bosni i Hercegovini zaduženim za medije, ovaj put donosimo najupečatljivije dijelove iz iscrpnog razgovora kojeg smo nedavno vodili sa g. Kristerom Thelinom, generalnim direktorom Nezavisne medijske komisije

(*Independent Media Commission – IMC*). Najprije nekoliko zanimljivih biografskih detalja koji ilustruju jednu političku, ali prije svega profesionalnu karijeru.

Sudija Apelacionog suda u Lundu, oblast Skanija (južna Švedska), g. Krister Thelin rođen je u Štokholmu 1947. godine. Diplomirao je pravo na Univerzitetu u Lundu 1972., a već '76. je odbranio magisterij na Harvardu (LL.M., Harvard Law School). Specijalnost mu je međunarodno pravo i komparativno ustavno pravo.

Od 1991. do 1994. bio je zamjenik ministra pravde u Biltovom kabinetu. Od jeseni '97. uključen je u *Phare* program za Bosnu i Hercegovinu, u okviru podrške zajedničkim institucijama post-dejtonske BiH. Krister Thelin je objavio niz tekstova i komentara iz materije ustavnog prava, Evropske konvencije o ljudskim pravima, švedskog medijskog zakona i sl.

Jedan bizaran detalj, g. Thelin je uspješan maratonac! Prošle godine je učestvovao na tradicionalnom njujorškom maratonu, a maja ove godine na maratonu u Kopenhagenu.

Omjer/formula iz naslova nije slučajno izvedena. Naš sagovornik je na njoj gotovo insistirao, podstaknut jednom našom nepreciznošću koju je uočio pri samom kraju teksta "Natezanje konopca" u zadnjem broju *Medijskih novosti*. Mada se rečeni tekst nije uopšte bavio Komisijom, već je nastojao ukazati na paradoksalnost sadašnje situacije u kojoj se na odgovornost pozivaju isključivo novinari, ali ne i političari (naš tekst se pojavio prije odluke Visokog predstavnika o uklanjanju sa svih političkih funkcija potpredsjednika SDS-a), ostala je na kraju naša konstatacija kako će se IMC "baviti samo nadzorom nad medijima". Stoga smo našeg sagovornika zamolili da najprije markira glavne pravce Komisije, naročito ono što ne sadržava elemente nadzora nad medijima.

Nezavisna komisija za medije počiva na dva stuba, ili bazna principa. Prvi stub predstavljaju opšteprihvaćeni evropski medijski standardi, a drugi je ovaploćen u članu 10 Evropske konvencije o ljudskim pravima. Nužno je naglasiti kako član 10 izvire iz člana 19 Univerzalne deklaracije UN o ljudskim pravima. Oba člana obrađuju oblast slobode mišljenja i izražavanja, a istovremeno čine bazu medijske i informativne legislative u Evropi. Član 10 sadržava i određena ograničenja (stav 2), izvedena iz polazne premise kako je sloboda mišljenja apsolutna, a sloboda izražavanja ograničena. Zakon, naime, propisuje ograničenja "potrebna u demokratskom društvu". Ilustracije radi, ne može se širiti rasna diskriminacija, etnička i vjerska netrpeljivost, ili propagirati rat. Ukratko, naš je prvorazredan zadatak da bh. medije dovedemo u potpun sklad sa evropskim medijskim standardima, što uključuje i izradu odgovarajuće medijske legislative, kaže naš sagovornik.

"Kako to praktično izvesti ako se zna da su po slovu i duhu Dejtona mediji u nadležnosti entiteta?"

Uvažavaćemo tu činjenicu, ali kako postoje već jasno iskristalisani medijski standardi, na kojima su i bazirani medijski zakoni, eventualne razlike mogu biti samo u finesama. Ili, formalno imaćemo dva medijska zakona na nivou entiteta, ali će supstanca ostati ista, što je za

nas bitno. Sada je naš ključan zadatak da izradimo zajednička polazna rješenja. Istu ćemo formulu primjeniti i kod izrade profesionalnog kodeksa za štampane medije, kao i za nagovještenu mogućnost ustanovljenja savjeta za štampu. Moram vas podsjetiti kako sistema licenciranja nema za štampane medije. Otuda i potreba za posebnim kodeksom za štampane medije. Idućeg mjeseca ćemo u Neumu organizovati jednu konferenciju u vezi izrade kodeksa za štampane medije, na koju ćemo pozvati sve relevantne medijske organizacije i institucije.

“Da li bi detaljnije objasnili svrhu, strukturu i nadležnosti Komisije?”

Nezavisnu komisiju za medije je osnovao Visoki predstavnik u BiH. Njegova odluka je rezultat jedinstvene podrške koju je dobio od Vijeća za implementaciju mira u BiH, a uporište ima u Aneksu 10 Dejtonskog mirovnog sporazuma i članu V Zaključaka Banske konferencije iz decembra '97. Komisija je zapravo put ka toliko nužnoj reformi medija u BiH, a cilj reforme je oslobađanje medija od direktnog političkog uticaja, te njihova transformacija u otvorene, demokratske i profesionalne medije, po uzoru na opšteprihvaćene standarde u zemljama zapadne Evrope i SAD. Slobodni i pluralni mediji su preduslov istinskoj demokratiji i pravnoj državi, čega ovdje još uvijek nema. Našim angažmanom upravo nastojimo da popunimo praznine dok se na ovim prostorima ne ostvari vladavina zakona.

Strukturalno-tehnički, Komisiju sačinjavaju Vijeće, Odbor za implementaciju, generalni direktor i odgovarajuća odjeljenja. Struktura i organizacija nije kruta i podložna je promjenama u cilju poboljšanja rada.

Uloga Vijeća je definisanje opšte politike Komisije, ali i razmatranje odluka koje donesu generalni direktor i Odbor za implementaciju, kojim predsjedava generalni direktor Komisije. Odbor odlučuje o pitanjima prestanka rada radio i tv stanica u slučajevima flagrantnog kršenja licenci za rad, ili Kodeksa za uređivanje radio i tv programa. Odluke Odbora stupaju na snagu odmah. Na uloženu žalbu, ukoliko je osnovana, Vijeće može promijeniti odluku.

Kao što ste vjerovatno primjetili, domaći sastav Vijeća i Odbora ne slijedi famoznu formulu “3”, jer smo upravo nastojali da se izbjegne moguća blokada u donošenju odluka. Svi glasovi su, dakle, ravnopravni. Mandat članova Vijeća i Odbora (po sedam – četiri domaća i tri inostrana), je tri godine, uz napomenu da Visoki predstavnik može svaki pojedinačni mandat prekinuti prije isteka naznačenog roka.

“Kako bi saželi jednu opštu sliku bh. medija danas?”

Generalno uzevši, mediji su još uvijek u rukama vodećih političkih partija, što otvoreno, što prikriveno. Ohrabruju skorašnji primjeri nedjeljnika Dani i Slobodna Bosna, koji hrabro razotkrivaju zloupotrebe u tajnim službama. Zbunjuje mlaka reakcija javnosti, što svakako upućuje na zaključak kako je nedovoljno razvijeno javno mnjenje u zemlji. Mediji imaju ključnu ulogu u formiranju javnog mnjenja, a da bi bili uticajni mediji moraju snažnije osvajati medijsko tržište. Razumljivo, medijsko tržište neminovno dijeli sudbinu tržišta uopšte, a ono je iz opštepoznatih razloga još uvijek slabašno. Ilustracije radi, ptt sistemi su takođe dijelom u našoj nadležnosti. Mi još uvijek nemamo uvid u poslovanje ptt zapadni Mostar. Odsustvo transparentnosti u finansijskoj sferi neminovno sugerise korupciju, a u takvom ekonomskom ambijentu nema stranih investicija, uključujući i investiranje u medije.

“ Možete li na kraju izložiti nešto što bi predstavljalo sukob ovog razgovora, ili možda dodati nešto što vas nisam pitao? “

Želim naglasiti kako je uloga ili misija ove Komisije višestruka. U procentualnom omjeru, bilo bi to 50: 50. Detaljnije objašnjeno, pedeset odsto mandata Komisije odnosi se na djelatnost, uslovno rečeno, nadzornog karaktera, a ostalo je pomoć domaćim medijima i to u širokoj skali – od organizacionih, kadrovskih i tehničkih unapređenja, preko izrade

odgovarajuće medijske regulative, etičkih i profesionalnih kodeksa, do promocije i afirmacije ukupnog pluralnog medijskog ambijenta. Da bi to postigli nužna je stalna saradnja sa domaćim medijskim organizacijama, a naročito sa hrabrim novinarima privrženim modernom demokratskom konceptu novinarstva. Svako stavljanje Komisije u kontekst cenzure ili cenzora je neodrživo. Ja sam lično protiv i samo-cenzure, koju većina istraživača i teoretičara medija smatra u izvjesnoj mjeri nužnom, imajući u vidu moguće zloupotrebe sa i posredstvom medija.

Živimo u informatičkom i informacijskom dobu. Izazovi su ogromni. Moj san je da se informacijska autostrada u viziji Bil Gejtsa primjeni u Bosni kao rušitelj svih etničkih barijera, kao sredstvo podsticanja i širenja pomirenja i tolerancije među narodima na ovim prostorima. Za početak ću inicirati održavanje medijskih konferencija na relaciji Banjaluka – Sarajevo – Mostar, u formi direktnih audio-vizuelnih mostova. Nosim mnoštvo ideja kako unaprijediti medije u BiH, o čemu ćemo se ubrzo oglasiti, ali i tražiti prvenstveno od domaćih aktera da se maksimalno uključe u naše brojne aktivnosti. Time ćemo na najbolji način demantovati sve one koji nas vide u redukovanom obliku, ili još gore, kao duh cenzorski pušten iz boce.

(Razgovarao: D.B.)

Medijska slika Doboja ¹

Između dvije opcije

List “Svitanja” je petnaestodnevni informativni list. Pravni je nasljednik sedmičnog regionalnog lista “Glas komuna” (u 1992. godini “Glas”). Direktor je Nenad Cvjetković, izbjeglica iz Zavidovića. Glavni i odgovorni urednik je Zdravko Todorović, izbjeglica iz Maglaja. List sa neskrivenom opredjeljenošću afirmiše politiku SDS-a i posebno četnički pokret iz drugog svjetskog rata.

Srpski radio Doboj emituje program na jednokilovoltnom UKT predajniku. Do nedavnih promjena, izvršenih po odluci Vlade RS, Srpski radio Doboj je bio osnova propagandne politike Srpske demokratske stranke (SDS). Čitavo vrijeme rata i neposredno nakon potpivanja Dejtonskog sporazuma više se bavio propagandom nego informisanjem. Izvjesno kraće vrijeme prije odluke Vlade o smjeni direktora i urednika lokalnih radio stanica primijećen je nešto blaži i fleksibilniji pristup društvenim pitanjima tretiranim u programu, posebno u terminološkom smislu, ali osnovna je orijentacija bila nepromijenjena. Njegov dosadašnji direktor Milenko Gligorić je potpredsjednik SDS-a Doboj, čiji je predsjednik Milan Jorganović, izbjeglica iz Gračanice, koji je poznat po svom ratno-huškačkom “novinarstvu”. U postdejtonskim preorijentacijama javljao se i u nekim nezavisnim medijima, pa čak i na Glasu Amerike.

Po odluci Vlade RS dužnost povjerenika (direktora i gl. i odg. urednika) Srpskog radija Doboj obavlja Marko Mičić. Pod njegovim vodstvom ovaj medij je u predizbornoj kampanji istu pažnju posvetio svim strankama, a u informativnim sadržajima primjetan je veći stepen objektivnosti, pri čemu gotovo potpuno izostaju urednički ili redakcijski komentari.

“Nova alternativa” je petnaestodnevni list koji je svojevremeno osnovao sada već bivši ministar policije RS Milovan Stanković sa prvobitnim nazivom “Alternativa”. Nakon niza terorističkih napada u kojima je stradala cjelokupna imovina i dokumentacija lista, te nakon šestomjesečne pauze, novinari su 1. aprila 1998. godine pokrenuli list “Nova alternativa”. U uređivačkoj koncepciji “Nova

¹ Doboj je grad u sjevernoj Bosni. Međuentitetska linija ga podijelila na dva dijela. Veći, urbani dio je u Republici Srpskoj, a manji u Federaciji BiH

alternativa” je ostvarila nezavisnost. Osnovu njene uređivačke orijetacije čine napori na ostvarivanju Dejtonskog sporazuma i, prije svega, ponovne uspostave međunacionalnog povjerenja. (SAFAX)

Obrazovanje u medijima (2)

Katedra žurnalizma u Banjaluci

Banjalučki univerzitet je bogatiji za još jednu obrazovno – naučnu ustanovu. Otvoren je odsjek žurnalistike koji se nalazi u sklopu Filozofskog fakulteta (ranije – Pedagoške akademije). Rad je zvanično otpočeo sa prvim predavanjima 5.oktobra. Otvaranje fakulteta pratila je nevjerica, naročito zbog relativno kratkih priprema (ideja je aktivirana tek početkom ove godine) i nedostatka vlastitih kadrova. Ipak, uz velike napore i zalaganje državnih struktura pred sam početak rada je oformljena i biblioteka sa stručnim izdanjima, neophodnim za ovakav vid studija. Do sada su osigurani predavači za sve predmete na prvoj godini studija. Filozofiju će predavati prof.dr. Miodrag Živanović, sociologiju - prof.dr. Milan Turjačanin, informatiku i kibernetiku - prof.dr. Krsto Bošnjak, političke sisteme - prof. dr. Rajko Kuzmanović, savremenu društvenu istoriju - prof.dr. Perko Vojnović. Banjalučki fakultet žurnalistike organizuje redovnu nastavu iz četiri svjetska jezika (engleskog, njemačkog, francuskog i ruskog jezika), a sami studenti biraju iz kojeg jezika će slušati predavanja. Praktična nastava je predviđena u trećoj i četvrtoj godini. Studenti će vježbe imati u lokalnim javnim medijima.

Jedini gostujući profesor na prvoj godini je prof.dr. Neda Uzelac-Todorović iz Beograda, koja će predavati teoriju žurnalizma. Predavači za ostale tri godine studija još uvijek nisu određeni. U prvu generaciju studenata primljeno je 20 redovnih studenata za koje je studiranje besplatno, 30 studenata koji će svoje studije dijelom sufinansirati i 10 samofinansirajućih studenata. Ukupno se za prijemni ispit prijavilo 97 kandidata, a prijemni testovi su bili sastavljeni iz srpskog jezika, opšte kulture i informisanosti, te test iz snalažljivosti kandidata u praktičnom novinarskom radu.

(SAFAX-N. Dujić)

Oko monitora

Od ovog broja uvodimo novu redovnu rubriku – *Oko monitora*, koja će se crpsti iz “sirovog” materijala permanentnog monitoringa najznačajnijih štampanih i elektronskih medija u BiH u periodu između dva broja *Medijskih novosti*. Uvršteni primjeri ne pretenduju na analizu, ekspertizu, interpretaciju, a još manje na politizaciju ili presuđivanje, već će se zadovoljiti strogo faktografskom i sažetom prezentacijom primjera profesionalnog ili neprofesionalnog odnosa medija i medijskih djelatnika. Odrednica “profesionalno” prije svega podrazumijeva prihvatanje opštevažećih žurnalističkih standarda u Evropi i svijetu.

Sve uočeno će razumljivo izvirati iz složenog, osjetljivog i specifičnog političkog konteksta post-dejtonske BiH, a to znači da će naš fokus biti izoštren na ilustracije žurnalističkih promašaja, ali i na to kako mediji doprinose, ili ne doprinose procesu pomirenja, tolerancije i skladnog suživota.

“ ... A biće padavina i u Beogradu ... “

Sabina Bačvić, urednik i voditelj centralne informativne emisije TVBiH *Dnevnik* u 19,30 (11. 10.), objavljujući emisiju vremenskom prognozom, rekla je kako se očekuju padavine u našoj

zemlji, a onda je izustila: “A biće padavina i u Beogradu“, čineći aluziju na moguće vazdušne udare na susjednu državu.

Generalisanje sa aromom kolektivne krivice

U redovnoj rubrici *Dnevnog avaza* “Politički komentar”, pod naslovom “Nacionalno samoubojstvo” (13. 10.), Fadil Mandal, pišući o nerazumijevanju srpskih političara prema kosovskom pitanju, pravi paralelu sa Bosnom, te na jednom mjestu kaže: “Sa istom mjerom bezosjećajnosti oni su (srpski političari, op. aut.) svojevremeno promatrali patnje i tragediju bošnjačkog naroda u BiH. Upravo to je granica koja odvaja srpske političke prvake i u SR Jugoslaviji i u Republici Srpskoj od civiliziranog svijeta ... “, te kasnije nastavlja: “Srbi se u takvoj situaciji očitno ne snalaze. Lažni mitovi i nakaradno izučavanje povijesti učinili su ih političkim gubavcima dvadesetog vijeka. U završnom pasusu autor kaže kako je to matrica “na kojoj srpska politika – plašeći druge svojim ludilom – funkcioniše posljednjih stotinu godina ... “

Data ilustracija je obrazac dvostrukog generalizovanja – (1) na liniji srpski političari i (2) Srbi uopšte. Prvo je diskutabilno, a drugo je neutemeljeno. Čak i u podnaslovu spornog komentara stoji: “Srbi se u civiliziranom svijetu očitno ne snalaze “.

Jedna olovska priča

Odskora pokrenuti dnevnik *Slobodna BiH* u broju od 9. oktobra donosi zanimljivu reportažu Blanke Magaš “Zvonaruše crkve olovske”. Bizarnost priče je dvostruka. Najprije, u činjenici što su zvonari crkava u pravilu muškarci, a onda što je u najstarijem marijanskom svetištu u ovom dijelu Evrope u crkvi Gospe Olovske zvonar – žena i to islamske vjeroispovijesti ! I po slovu i po redakcijskoj opremi tekst je u funkciji građenja duha povjerenja i tolerancije.

Vremenska prognoza

Odnedavno u glavnim informativnim emisijama Srpske radio-televizije(SRT) uočljive su pozitivne promjene i u bloku vremenske prognoze. Na mapi cijele BiH dominantno plave boje, Republika Srpska je data u tamnijoj nijansi. Uz pregled temperatura i piktograma (sunce, oblaci, padavine i sl.), daje se vremenska prognoza za Bosnu i Hercegovinu. Ali, ipak odvojeno za Federaciju i Republiku Srpsku. (Monitoring centar *Media Plana*)

Novi mediji

START BIH

Petnaestog oktobra na bh medijskom tržištu pojavio se novi politički magazin – START BiH. List, ima 64 strane, cijena mu je 2 KM, izlaziće petnaestodnevno i prodavaće se u oba entiteta. Glavni urednik je Dario Novalić, inače dosadašnji novinar sarajevskih Večernjih novina. Za Start BiH rade već profilisani sarajevski novinari iz drugih redakcija kao što su Ozren Kebo, Senka Kurtović, Milan Pekić...

Prvi broj, pored novinarskih osvrtâ (iz kojih je moguće zaključiti da je list kritički raspoložen prema društvenim pojavama i aktuелnoj vlast), nudi i intervju sa guvernerom Centralne banke BiH Piterom Nikolom, reportažu sa Univerziteta Kolumbija, roman u nastavcima Mithata Ajanovića “Jalijaš”, te zanimljivosti iz svijeta mode i filma.

Izlazak ovog lista su pomogli fond Otvoreno društvo BiH (Soros) i njemačka organizacija za pomoć novinarima JHJ sa sjedištem u Bonu. Međutim, po riječima Daria Novalića, dobivena sredstva su dovoljna samo za izlazak prva dva broja. Dakle opstanak lista na tržištu će zavistiti od toga koliko će pažnje privući sada već probirljivi bh. čitaoci. (SAFAX)

Vijesti kratko

Senad Hadžifejzović, glavni urednik TV BiH

Generalni direktor RTV BiH Mirsad Purivatra, na osnovu ovlaštenja Upravnog odbora ove kuće, imenovao je za novog glavnog i odgovornog urednika TV BiH Senada Hadžifejzovića. Osnovni kriterij za ovo imenovanje, kako navodi Purivatra, je dugogodišnje novinarsko iskustvo i vrijeme provedeno u RTV BiH.

Senad Hadžifejzović je izjavio da će se truditi da od ove kuće napravi renomiranu i respektabilnu televiziju, te da će već od 15. novembra početi sa emitovanjem centralnog TV dnevnika iz novog studija i prema novoj šemi. Takođe najavljuje i određene kadrovske promjene.

Uskoro se očekuje i imenovanje glavnog urednika Radija BiH, a poslije toga i ostalih rukovodilaca.

Protest sarajevskih novinara

Novinari sarajevskih redakcija su uputili zajednički protest povodom zatvaranja nezavisnih medija u SR Jugoslaviji. Na ovaj način izrazili su podršku i solidarnost sa novinarima Radio *Indexa*, te dnevnih listova *Danas*, *Dnevni Telegraph* i *Naša Borba* zbog zabrane rada. Potpisnici protesnog pisma su *Studio 99*, *Avaz*, *Oslobođenje*, BHP, Savez novinara BiH, bh. redakcija Radija *Slobodna Evropa*, RTVBiH i *Večernje novine*.

Tri godine *Dnevnog avaza*

Sarajevski list *Dnevni avaz* je 2. oktobra obilježio tri godine postojanja. Toga dana izašao je iz štampe 1033. broj. Povodom jubileja redakcijski kolegij *Dnevnog avaza* je za novinara godine proglasio Fadila Mandala, zamjenika glavnog urednika *Dnevnog avaza*, a koji trenutno radi kao urednik-komentator, dok je za najboljeg spoljnjeg saradnika proglašen Alden Kajtaž, dopisnik iz Mostara, inače urednik RTV Mostar.

OSCE supervizori i mediji

Komisija eksperata za medije je izdala saopštenje u kojem stoji da su supervizori OSCE-a tokom proteklih izbora onemogućili ekipu RTV BiH da pristupi glasačkim mjestima u Foči i Širokom Brijegu. Predstavnici Komisije su naglasili da je uzrok tome nedovoljan trening

supervizora, te da bi u budućnosti trebalo u obuku uključiti i posebno poglavlje o medijima i pravima medija.

Evropska komisija pomaže medije

Ukupna ovogodišnja vrijednost pomoći Evropske komisije nezavisnim medijima na prostoru bivše Jugoslavije iznosi 8.578.920 ekija. Ovo je izjavio Ivo Ilić Gabara, portparol Predstavničkog ureda EK u Sarajevu. Ova suma uložena je u 35 projekata, koliko ih je odobreno od strane ove institucije.

Pomoć štampanim medijima

IREX ProMedia je novo ime u BiH. Nedavno su (9. oktobra) i formalno ozvaničili svoj program za Bosnu i Hercegovinu, kojeg karakteriše isključivo pomoć štampanim medijima. Ova vašingtonska agencija je već uspješno realizovala devet programa za zemlje centralne i istočne Evrope.

Ovogodišnji program IREX ProMedia finansira USAID, a namijenjen je unapređenju rada novinskih agencija, treningu novinara, medijskom menadžmentu, pomoći u izradi medijske legislative i sl. Na čelu programa je američki novinar David De Voss, kome će asistirati takođe Amerikanac James Napoli, kao savjetnik za medije...

IREX ProMedia planira uskoro otvoriti sličan ured i u Banjaluci.

Adresa sarajevske kancelarije je Maršala Tita 6/I, tel. 210 – 308 i fax 210 – 392. ♦

Savjet Media plan Instituta:

Prof.dr Muhamed Nuhić, Hamza Bakšić (Sarajevo); Perica Vučinić (Banja Luka); mr Lenart Šetinc (Ljubljana); Prof.dr Mario Plenković (Zagreb); mr Louis de la Ronciere (Paris); mr Aleksandar Todorović (Montreux); Prof. dr Slavo Kukić (Mostar).

Vodič za novinare u BiH – Izbori '98

Tradicionalni godišnji *Vodič za novinare u BiH* na engleskom jeziku koji izdaje Media plan izašao je iz štampe 1. septembra.

***Vodič* sadrži:**

- Najvažnije činjenice o BiH: istorija, kultura, ekonomija
- Gradovi u fokusu: Sarajevo, Banja Luka, Mostar, Brčko
- Demografska slika BiH
- Tri godine nakon Dejtonskog sporazuma
- Izbori u BiH: od 1990 – 1998.
- Pregled parlametarne stranaka
- Mediji u BiH
- Važne adrese i telefoni.
- Karta BiH sa entitetskim, kantonalnim i opštinskim granicama.

Cijena primjerka 20 DM, poštanski troškovi za inostranstvo 5 DM
Vodič će se moći nabaviti u prostorijama Media plana:

Sarajevo

Media plan, Patriotske lige 30 (Arhitektonski fakultet), 71000 Sarajevo, BiH
Tel/fax: +387 (0)71 206 542, 213 078, 213 521

Banja Luka

Media plan, Centar za medijski razvoj, Braće Mažar 74, 78000 Banja Luka, Republika Srpska, BiH
Tel/fax: + 381 78 17 943
058 17 943 (za pozive iz Federacije BiH)